

Een jaar artikelen over duurzaam waterbeheer

Het afgelopen jaar stonden, mede naar aanleiding van onze oproep om bijdragen op persoonlijke titel aan te leveren, op de opiniepagina's in *H₂O* regelmatig artikelen over duurzaam waterbeheer. Deze geven een waardevol inzicht in de wijze waarop de watersector momenteel over duurzaamheid denkt. In dit themanummer over duurzaam waterbeheer kijken we daarom even terug.

Over duurzaamheid is in het verleden natuurlijk ook al het nodige geschreven. Eilard Jacobs greep in zijn bijdrage terug op de definities van duurzaamheid die Brundtland (1987) en Elkington (1997) formuleerden. Jacobs constateert dat je als waterbeheerder goed met de drie door Elkington gepresenteerde P's (*people, planet, profit*) en de zeven drijvende krachten uit de voeten moet kunnen.

De andere auteurs zijn het daar blijkbaar mee eens. Zij geven aan dat duurzaamheid vooral een wijze van denken is en dat een nadere definitie niet nodig is. Maar ze stellen tevens dat duurzaamheid ook wel weer een vaag en soms vluchtig begrip is. Wat we vandaag duurzaam vinden, is dat morgen wellicht niet meer. Ieder heeft daarin zijn eigen kaders. De term duurzaamheid is een gemakkelijk etiket waarover we het gemakkelijk eens kunnen zijn. Toch verwacht geen van de auteurs dat het zinvol is om tijd te steken in het zoeken naar een goede en eenduidige definitie. Wel is er herhaaldelijk de vraag om duidelijke doelen te formuleren.

Maar wat zijn dan die doelen?

Het formuleren van duidelijke doelen die horen bij een duurzaam waterbeheer, blijkt nog niet eenvoudig. Op het hoogste abstractieniveau kom je al snel uit bij zaken als een veilige en leefbare woonomgeving (Johan Blom) of het produceren van grondstoffen of het veiligstellen van de voedselvoorziening (Govert Geldof), om er een paar te noemen. Daar kun je het snel over eens zijn, maar de vraag is of het concreet genoeg om de waterbeheerder houvast te geven.

Meer concreet zouden de doelen in het waterbeheer ook het vergroten van de biodiversiteit (Henk van der Honing), het bereiken van de KRW-doelen of het verminderen van de kooldioxide-uitstoot en het beperken van de energiebehoefte kunnen zijn. Heel concreet zijn ten aanzien van energie de meerjarenafspraken gemaakt. Het geeft blijkbaar veel houvast, want juist op dat vlak zijn grote stappen gezet. Maar Ragna Zeiss en Erik Aarden geven aan dat de nadruk wel erg sterk op energie is komen te liggen. Daarmee lijkt de waterwereld

duurzaamheid te associëren met de energieproblematiek. Het zou een oproep kunnen zijn om ook voor andere duurzaamheidsaspecten meerjarenafspraken te maken.

Of is de manier van denken belangrijker dan doelen en normen?

Gerrit de Zoeten betoogt dat duurzaamheid een vluchtig begrip is; daar moet je dan ook naar durven handelen. Dat handelen zou gebaseerd moeten worden op de basisprincipes zoals verwoord door Govert Geldof of de drijfveren benoemd door Eilard Jacobs. Juist omdat we beseffen dat we over tien jaar wel eens heel anders tegen een problematiek aan zouden kunnen kijken, is flexibiliteit in de uitvoering belangrijk. Dat zou volgens Anne Helbich kunnen leiden tot vooral kleinschalige en decentrale maatregelen die zich gemakkelijk aan nieuwe ontwikkelingen aanpassen.

Ook Peter Salverda ziet een duidelijke verband tussen decentrale voorzieningen en duurzaamheid. Het waterbeheer is nog een wereld van techneuten die bepaald wordt

Proef met zuivering van afvalwater door middel van kroos op de rwzi Eelde van Waterschap Noorderzijlvest (foto: Bjartur Swart).

Schoon water in de Weerribben (foto: Bjartur Swart).

door normen. Stel een norm en wij zorgen dat daaraan wordt voldaan. Juist dat normgericht denken is volgens Govert Geldof contraproductief. Werkend vanuit een visie, gebaseerd op een aantal basisprincipes, zou juist, als je naar duurzaamheid streeft, voor iedere situatie de 'eigen' oplossing moeten worden gezocht. Eenvoudige en praktische oplossingen mogen best. Duurzaam adviseren is wellicht gewoon een kwestie van wijsheid of, om met Kees van de Ven en Hans de Vries te praten: Duurzaamheid is sjoegen hebben van veranderingen. Daar zou ik aan toe willen voegen: "en van de situatie waarin je je bevindt."

Met de kennis van nu

"Met de kennis van nu..." is een bekende aanhef als we terug kijken op pijnlijk uitgekakte besluiten uit het verleden. We zijn ons er met terugwerkende kracht altijd van bewust dat we toen niet alles wisten. We beseffen niet altijd dat dat ook voor de toekomst geldt. Gerrit de Zoeten kaart dat aan, maar betoogt ook dat we ons daardoor niet moeten laten weerhouden. Geen van de auteurs is van mening dat er wellicht te weinig kennis is om het thema duurzaamheid goed op te pakken. Wel betogen Ragna Zeiss en Erik Aarden in hun bijdrage over de duurzame waterzuivering dat hoewel de kennisuitwisseling in Nederland beter is dan in vergelijkbare landen, die uitwisseling beter kan. Zij introduceren het begrip kennismakelaardij

als instrument om de kennisuitwisseling verder te optimaliseren.

Samenwerking belangrijk

Duurzaam waterbeheer is geen thema dat zich geheel en alleen binnen de waterwereld afspeelt. Michelle Talsma en Sonja Kooyman wijzen op de belangrijke rol die de bodem (en daarmee de landbouw) speelt bij een duurzaam watersysteembeheer. Ook Dick Vat wijst, ten aanzien van een duurzame waterketen, op het loskomen van de versnipperde structuur en het normgericht denken daarin als voorwaarde voor een duurzame ontwikkeling. Die samenwerking kan plaatsvinden met allerlei maatschappelijke partijen. Die samenwerking hebben we nodig om onze doelen te kunnen bereiken maar ook om van elkaar te leren. Want op het gebied van duurzaamheid lopen we in de waterwereld zeker niet voorop. Hoe we daarin een aantal goede stappen kunnen zetten, is beschreven door Eilard Jacobs.

Conclusie

Duurzaamheid vormt een belangrijk onderwerp in het waterbeheer. Vanuit verschillende invalshoeken zijn waardevolle bijdragen geleverd. Vrijwel alle auteurs geven aan dat een transitie naar een duurzaam waterbeheer niet vanzelf gaat. We zullen ons bewust moeten zijn van onze eigen positie, onze eigen werkwijze en de veranderingen die nodig zijn om die transitie mogelijk te maken. Maar we zullen ook vooral naar anderen moeten kijken om te leren hoe zij

met duurzaamheid omgaan en we zullen vooral samen moeten werken met andere partijen.

Duurzaamheid vergt flexibiliteit en maatwerk. Daarvoor is kennis nodig. Die kennis is er wel maar niet altijd op de juiste plek; kennisverbreding is noodzakelijk. We zullen ons steeds minder kunnen bedienen van standaardoplossingen, we zullen ons moeten richten op locatiespecifieke doelen en minder op generieke maatregelen. We zullen steeds vaker eigen keuzes moeten maken en minder kunnen varen op de automatische piloot. Dat sommige keuzes, terugkijkend, niet altijd de meest optimale zijn geweest, moeten we accepteren, wetende dat we door het inbrengen van meer flexibiliteit ook in staat zijn op de korte termijn weer bij te sturen.

Water is de belangrijkste levensvoorwaarde. Te veel, te weinig of een slechte kwaliteit bedreigt onze samenleving. Duurzaam waterbeheer is geen luxe maar een noodzaak. De waterbeheerder zou een veel grotere rol kunnen - en moeten - nemen in het verduurzamen van de samenleving. Hij of zij zouden een voorbeeldfunctie moeten vervullen in plaats van achterop te lopen. Daarmee houden we Nederland niet alleen leefbaar maar kunnen we er ook de Nederlandse watersector verder mee versterken.

met dank aan Bjartur Swart (MWH-Global)